

Tegninger: Flemming Born

EFTERRETNINGS- TJENESTENS NATUR

Af Torkil Lauesen

“PET-folk var let genkendelige. I 30erne, omkring 180 cm, nobelt og sportsligt klædt, dykkerure og bule i inderlommen hvor radioen sad. Altid to i hver bil, og typisk næsten mænd hver gang. Altid upersonlige mellemklassebiler i diskrete farver. Typisk tre til fire biler ad gangen, som skiftevis overtog skygningen. Deres kørselsmønster afslørede dem. Ofte kunne vi regne med, at skygningerne ophørte fredag kl. 16 og blev genoptaget mandag morgen. Enkelte gange var det mere professionelt, men for det meste gik der ikke mange minutter, før man var klar over, at man havde nogen efter sig.”

I juni 2009 kom en 4.600 sideres redegørelse i 16 bind om Politiets Efterretningstjenestes (PET) arbejde under "Den Kolde Krig" (1945-1998).¹⁾ Som tidligere medlem af den såkaldte Blekingegade-gruppe²⁾ var det med interesse jeg læste de afsnit, der vedrørte os. Denne artikel indeholder dels nogle kommentarer til disse afsnit, dels nogle mere generelle betragtninger om efterretningsvæsnets natur.

AGENTEN ZEUS

PET-rapporten har været under vejs i ti år. Den konkrete årsag til nedsættelsen af undersøgelseskommissionen var TV2's afsløring i 1998 af PET's overvågning af en række politiske partier og faglige konflikter.

TV2 havde fået et tip om, at en agent i årevis havde infiltreret en lang række venstreorienterede miljøer og især trotskistiske organisationer i Århus og København. I tyve år havde agenten Anders Nørgaard båret rundt på hemmeligheden om sit dobbeltliv i 1970erne og 80erne, ikke engang sin kone havde han fortalt om sin fortid som agent for PET med kodenavnet "Zeus".

Da TV2 ringede på døren hos Nørgaard, havde han åbenbart et behov for at lette sit hjerte. Han indvilligede i hvert fald i at fortælle om sin fortid som civil agent for PET. Da udsendelserne "Den hemmeli-

ge tjeneste" rullede over TV-skærmen og Zeus fortalte om sine indberetninger til PET om helt almindeligt politisk arbejde, blev reaktionen voldsom i offentligheden. Presset mod PET blev så stort, at den socialdemokratiske justitsminister Frank Jensen i 1999 nedsatte PET-kommissionen, som skulle undersøge tjenestens arbejde. Anders Nørgaard selv nåede ikke at blive afhørt af PET-kommissionen. Han tog livet af sig i marts 2000.

Det var ikke første gang PET havde søgt at bruge agenter. I 1971 prøvede PET at hverve trotskisten Kasper Neergaard. Han spillede imidlertid dobbeltspil og kontaktede pressen. To efterretningsfolk blev fotograferet under en udflugt til Amsterdam, som de foretog sammen med Kasper Neergaard. Politiken bragte hele historien og justitsminister K. Axel Nielsen (S) erkendte åbent fiaskoen: *Når det er musen, der fanger katten, kan man vist ikke tale om succes.* (Politiken 3.11.1971).³⁾

PET har åbenbart længe interesseret sig for trotskister. Måske af historiske årsager, fordi trotskister i perioden før 2. verdenskrig spillede en rolle i internationale revolutionæres forhold af mere konspirativ karakter.

HVILKEN OPGAVER FIK KOMMISSIONEN?

PET-Kommissionen, der har kostet statskassen mere end 70 mio. kroner, bestod af

en landsdommer, to juraprofessorer og to historikere. De fik til opgave at undersøge og redegøre for:

- 1) Politiets efterretningsvirksomhed i perioden 1945-1989 i forhold til politiske partier, faglige konflikter og bevægelser i Danmark.
- 2) Kommissionen skal endvidere, for perioden 1968-1989, vurdere om PET's personregistrering er sket i overensstemmelse med de regler og retningslinjer, som har været fastsat af Folketinget eller regeringen. Baggrunden for denne opgave var, at den danske regering i 1968 afgav en erklæring om, at der ikke måtte foretages registrering alene på baggrund af politisk tilhørsforhold.
- 3) Endelig fik kommissionen i 2008 til opgave særligt at undersøge PETs aktiviteter og håndtering af den såkaldte Blekingegadesag. Dette punkt var kommet til på baggrund af diskussioner om, hvorvidt PET havde undladt at videregive viden om Blekingegadegruppen til kriminalpolitiet i forbindelse med efterforskning af et røveri i Lyngby.

HVAD STÅR DER SÅ I RAPPORTEN?

PET-kommissionen beskriver, hvordan det danske politi i årene forud for den tyske besættelse i 1940 »plejede tilsyneladende tætte kontakter til Gestapo, med hvem man allerede i 1930'erne udvekslede oplysninger om kommunister«.⁴⁾

Politiet benyttede sine registreringer af kommunisterne under den grundlovsstridige internering i juni 1941. Dansk politi internerede langt flere kommunister, end nazisterne havde krævet, hvoraf tyve siden hen døde i koncentrationslejr. Det er imidlertid ikke noget PET fortrød. Så sent som i 1950 hed det i et PET-notat:

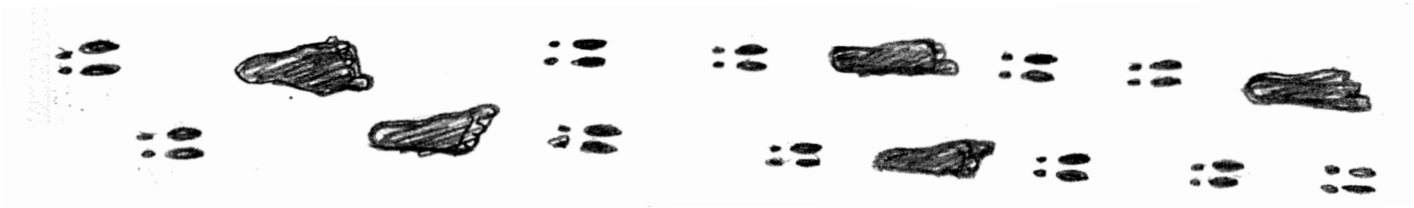
»Politiets aktion den 22. juni 1941 mod DKP

(Danmarks Kommunistiske Parti) og ledende personligheder viste, hvilken betydning et slagkraftigt og velorganiseret politi kan have i en given situation, når man i tide har det velforberedt, og der slås til samtidig i hele landet.«

Ved krigens afslutning var kommunisterne, trods deres indsats i kampen mod besættelsesmagten, stadig hovedfjende. Så snart de tyske officerer var blevet interneret ved befrielsen, gik britiske og danske efterretningsfolk i gang med at afhøre dem om, hvad de vidste om danske kommunister. PET-Kommissionens beretning beskriver, hvorledes den danske efterretningstjeneste ansatte nazister til at fortsætte deres udspionering af mistænkte kommunister. Om dansk politis skrupler ved samarbejdet med nazisterne konstaterer PET-beretningen:

»Der er ikke fundet noget spor i materialet af, at ledelsen eller medarbejderne på noget tidspunkt overvejede kildemæssige eller andre problemer ved at købe oplysninger om kommunister af tidligere Gestapo-folk.«

I 1950'erne var der en »kommunistparanoia» i efterretningstjenesten. Da antallet af medlemmer i DKP og dets frontorganisationer var faldende i 1949-50 efter kommunisternes magtovertagelse i Prag og Påskekrisen i 1948⁵⁾, tolkede efterretningsvæsnet blot dette som et trick og udtryk for kommunisternes farlighed: Når folk meldte sig ud af DKP, var det forberedelse på illegalitet for effektivt at virke som femtekolonne under et angreb på Danmark fra Sovjet. I 1948 deponerede efterretningstjenesten en kopi af sit kartotek med oplysninger om danske statsborgere hos CIA. Så man havde oplysningerne i tilfælde af en sovjetisk invasion af Danmark.

Meget tyder på at sagen gentog sig i 1971. PET havde i 1968 efter en regeringsbeslutning fået ordre på at destruere sit kartotek med registrering af danskeres politiske tilhørsforhold. Den daværende chef for PET Arne Nielsen, som i følge sin søn brændte stærkt for kampen mod kommunisterne, tog en kopi og placerede den på Danmarks ambassade i Washington.

Til trods for intens overvågning af DKP gennem årtier og aflytning af bl.a. DKP-formandens private lejlighed, er der ikke noget der tyder på, at DKP forberedte et statskup eller foretog femte kolonne virksomhed. PET-rapporten viser, at der hos PET-medarbejdere var en stærk anti-kommunisme, der gennem årene førte til samarbejde med tvivlsomme personer fra Nazi-agenter til stærk højreorienterede personer og organisationer.⁶⁾

REGISTRERING

Registrering af kommunister og venstreorienterede fortsatte i lige linje fra 1945 og fremefter. Når Folketing og regering lovede noget andet, blev der foretaget krumspring, men arbejdet fortsatte. Skiftende regeringer førte offentligheden og Folketinget bag lyset gennem mere end to årtier ved at fortælle, at PET kun registrerede borgere i overensstemmelse med en regeringserklæring fra den 30. september 1968. Den forbød at registrere danskere alene på grund af lovlig politisk virksomhed. I virkeligheden opererede PET på grundlag af et hemmeligt notat, som skiftende ministre fra Venstre, Det Konservative Folkeparti, Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet havde godkendt. Notatet tillod PET at registrere bredere end oplyst i såkaldte arbejdsregistre. Selv Folketingets Wamberg-udvalg, som skulle føre kontrol med PET's registreringer, blev i al-

le årene holdt i uvidenhed om eksistensen af notatet.⁷⁾

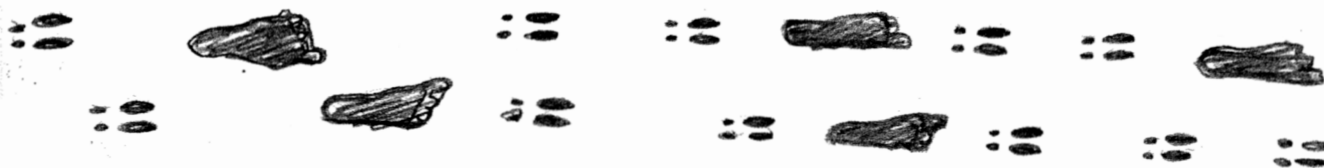
På grundlag af det hemmelige notat registrerede PET videre som før. I tusindvis af kommunister og venstreorienterede blev registreret alene på baggrund af lovlig politisk virksomhed. Eksempelvis at de var stillere for kandidater til Folketingsvalg. PET's skiftende ledelse mente åbenbart, at faren fra kommunisterne var så stor, at man måtte beskytte demokratiet ved at bryde de demokratiske spilleregler.

PET OG OS

Efter at have læst de ca. 100 sider i kommissionsrapporten, der vedrører Blekingegadesagen, er der ikke nogen overraskelser.⁸⁾ PET's viden om os og deres analyser på de forskellige tidspunkter svarer til de antagelser vi gjorde os dengang. PET havde en fragmentarisk viden om vores kontakt til PFLP, hovedsagelig via aflytning af lokale palæstinensere. Vi var godt klar over, at de udgjorde en sikkerhedsrisiko for os, og vi kappede helt forbindelsen med dem i de sidste år. PET havde mavefornemmelser: vi lavede nok noget, men hvad?

Blekingegadegruppen har været skygget periodevis gennem næsten 20 år. I den periode tror vi ikke, at vi én eneste gang har været skygget, uden vi har været klar over det. Blev vi skygget, gjaldt det om at agere normalt – ikke lade sig mærke med, at man var klar over, man blev skygget. Alt andet ville virke mistænkeligt. Vi udviklede metoder til at konstatere om vi blev skygget og sikrede os, at det ikke var tilfældet, hvis det var nødvendigt.

PET-folk var let genkendelige. I 30erne, omkring 180 cm, nobelt og sportsligt klædt, dykkerure og bule i inderlommen hvor radioen sad. Altid to i hver bil, og typisk næs-

ten mænd hver gang. Altid upersonlige mellemklassebiler i diskrete farver. Typisk tre til fire biler ad gangen, som skiftevis overtog skygningen. Deres kørselsmønster afslørede dem. Ofte kunne vi regne med, at skygningerne ophørte fredag kl. 16 og blev genoptaget mandag morgen. Enkelte gange var det mere professionelt, men for det meste gik der ikke mange minutter, før man var klar over, at man havde nogen efter sig.

Vi oplevede også hemmelige ransagninger i vores hjem, hvor der ikke var ryddet ordentligt op eller måske var PET kommet for hurtigt ud af døren efter at have installeret aflytningsudstyr. Vi var overbeviste om, at vores telefoner blev aflyttet, og vi tog vores forholdsregler. Med mellemrum scannede vi biler og dæklejligheder for eventuelle sendere.

At PET's viden om os var begrænset viste sig, da de valgte at arrestere os i 1989. Flere af de arresterede havde ikke været aktive i mange år, mens de ikke kendte til de senest tilkomne medlemmer, der i en årrække havde været aktive. Det var først med fundet af dæklejligheden i Blekingegade, at sammenhængen gik op for dem.

KAK-PERIODEN

Der er flere misopfattelser og fejlkonklusioner i PET-rapporten vedrørende Blekingegadesagen. Det er vanskeligt at afgøre, om det er PET selv eller rapporten, der drager disse slutninger.

For eksempel beskrives det som om en af initiativtagerne til studenteroprøret i København, Finn Ejner Madsen, havde tætte forbindelser til KAK og dets ungdomsgruppe KUF⁹⁾. Finn Ejner var aldrig tæt på KAK/KUF. Han deltog i aktioner, som havde deres udspring i den Antiimperialistiske Aktionskomité, som havde til-

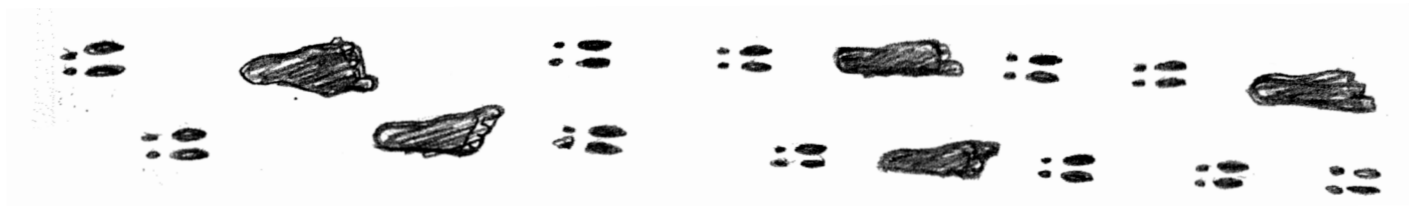
knytning til KUF. Men Den Antiimperialistiske Aktionskomité var en åben organisation, hvor man kunne deltage ad hoc fra aktion til aktion.

DSB-SAGEN¹⁰⁾

PET arbejdede længe og brugte mange kræfter på at finde ud af, om Blekingegadegruppen var identisk med – eller havde forbindelser til en gruppe i Århus-området, der opererede under navnet Danmarks Socialistiske Befrielsesfront (DSB). Gruppen udførte politisk motiveret hærværk ofte signeret med "DSB" og ledsaget politiske erklæringer. PET arbejdede med teorier om, at det var Blekingegadegruppen, "der ville afprøve statsmagtens reaktioner".

En læsning af de politiske udsagn, der blev udgivet af Manifest Kommunistisk Arbejdsgruppe, hvor Blekingegadegruppen kom fra, ville have udelukket en sammenhæng med DSB. Vi havde jo netop ingen illusioner om politiske aktioner i Danmark, fordi vi ikke mente, der var nogen opbakning til dem. De meddelelser, der ledsagede DSB aktioner vidnede om en helt anden politik. Alene navnet "Danmarks Socialistiske Befrielsesfront" lå langt fra vores globalt orienterede tankegang. Vi havde i mange sammenhænge formuleret vores strategi:

"Den mest virkningsfulde praksis, kommunister i et imperialistisk land kan have i dag, er således at støtte de antiimperialistiske befrielsesbevægelser i den tredje verden, som kæmper imod kapitalisme og international udbytning og for socialisme..... Et faktum kan imidlertid slås fast, for at støtten skal have en betydning skal den primært være af materiel karakter."¹¹⁾

Vi var faktisk lidt betænkelige ved at melde vores strategi så klart ud, men i forhold til PET var der åbenbart ikke grund til bekymring. Lidt politisk analyse i stedet for konspirationsteori kunne havde sparet PET for meget arbejde angående en sammenhæng mellem os og ”DSB”.

UDLEVERINGSSAGEN I 1983

PET-kommisionen havde særligt fået til opgave at undersøge PET's og Justitsministeriets ageren i forhold til en udleveringssag af to PFLP'ere arresteret i Frankrig med 6 mill. kroner i danske kroner. Kort forinden havde der været et røveri mod Danske Bank i Lyngby med et udbytte på 8,3 mill. kroner. Politiet var interesseret i at konstatere, om pengene stammede fra Lyngbyrøveriet, ligesom de var interesseret i at få de to PFLP'ere udleveret til afhøring. Ingen af tingene kom i stand. Et forhold som i følge Peter Øvig Knudsen viser PET's og Justitsministeriets manglende samarbejde med kriminalpolitiet i deres bestræbelser på at opklare et røveri, som man mistænkte Blekingegadegruppen for at have udført. Vi kan i sagens natur ikke vide noget om PETs og Justitsministeriets motiver i denne sag. Men der er et punkt, jeg synes Øvig overser i hans spekulationer om sagen:

Det franske efterretningstvæsen har formentlig ikke været særlig interesseret i at samarbejde med Danmark/PET i en sag om palæstinensere. Det franske efterretningstvæsen har helt andre prioriteringer i forhold til Mellemøsten, som gammel kolonimagt i Syrien, Libanon og Algier. De har sikkert været vidende om PET's tætte samarbejde med Mossad. Det tror jeg har været medvirkende til det dårlige samarbejde mellem politimyndighederne i Frankrig og Danmark.

LOBELIAVEJ

Et andet af Øvigs angrebepunkter på PET, som også er omtalt i PET-kommissionens rapport, er deres håndtering af et mislykket biltyveri på Lobeliavej. I en artikel i *Information* den 14.8. 2009 siger Peter Øvig:

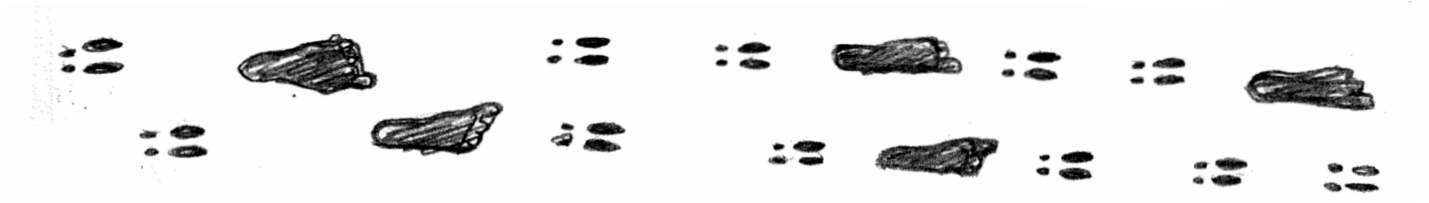
»I juni 1986 blev et medlem af Blekingegadebanden taget på fersk gerning, da han forsøgte at stjæle en varevogn på Lobeliavej på Amager. Den efterforskning overtages straks af PET, som i de følgende måneder bliver klar over, at banden råder over et professionelt organisationsapparat med blandt andet et falsk firma, dækadresser, avanceret tyveværktøj og bærbare radioer af samme standard som politiets.»

Vi var naturligvis klar over, at situationen var problematisk og sørgede for, at vi alle ikke kunne anholdes. Den anholdte Niels bliver imidlertid løsladt dagen efter, og sagen kører helt normalt som et banalt forsøg på biltyveri og afsluttes hurtigt med en bøde. Niels får ingen for os ”problematisk” spørgsmål.

Vi var selv overraskede over udgangen på sagen. Først et halvt års tid senere kommer der en begæring om ny afhøring og genoptagelse af sagen. Da Niels går til sin forsvarsadvokat med begæringen er han målløs. ”*Jamen – sagen er jo afsluttet for længst*”. Det meddeler han så politiet og hører aldrig mere til sagen. For os at se kører den som en banal politiopgave, som PET først får nys om måneder senere, hvor de på en noget kluntet måde forsøger at rejse sagen igen.

Øvig konkluderer i *Information*:

”For mig har netop forløbet omkring biltyveriet på Lobeliavej været et af de helt store mysterier i sagen. Jeg har ikke kunnet forstå, hvorfor PET ikke greb chancen og slog til, men Kommissionen bruger bare sølle syv linjer på tyveriet uden at have undersøgt sagen og uden at konkludere noget som helst. Hvorfor?”

Jeg kan naturligvis ikke be- eller afkræfte Øvigs teorier om PET's manglende indgriben. Men det forekommer mig, at Øvig tillægger PET en langt større viden om Blekingegadegruppen, end de reelt har haft på de forskelle tidspunkter. PET's viden var fragmentarisk og stammede fra en halv snes hændelser spredt over næsten 20 år. De har haft mere eller mindre luftige teorier, men de har ikke evnet at lægge de brikker de har haft, således at de har kunnet danne et klart billede. Ikke mindst fordi vores praksis umiddelbart var upolitisk. I bagklogskabens konspiratoriske lys kan det se mærkeligt ud. Men det er ulige lettere at lægge puslespillets brikker, når man kender billedet.

Hvis PET vidste i hvilken retning vores praksis gik, tror jeg i det mindste, de havde fulgt os langt tættere end de reelt gjorde.

HVAD ER IKKE MED I PET-RAPPORTEN

Det er naturligvis interessant via PET-rapporten at få afdækket visse begivenheder, men den fulde sandhed får vi ikke. Et felt der ikke er berørt særlig meget i rapporten er samarbejdet med udenlandske efterretningsvæsner. De er slet ikke nævnt ved navn. Årsagen er naturligvis hensynet til fremmede magter og det fremtidige samarbejde. Noget kan man dog uddrage.

Rapporten skal dække efterretningsvæsnets arbejde under "Den kolde Krig", hvilket først og fremmest vil sige Øst-Vest-konflikten. Men PET's arbejde handlede også i høj grad om Nord-Syd-konflikten i og med man beskæftigede sig med den antiimperialistiske venstre fløj.

Særligt Mellemøstkonflikten havde PET's interesse. Mens Øst-Vest konflikten mest har historisk interesse, kan man sige, at PET's alliancer og prioritering i for-

hold til Mellemøsten rækker frem og har konsekvenser i dag.

PET OG PALÆSTINA-KONFLIKTEN

PET interesserede sig for det palæstinensiske miljø i Danmark fra begyndelsen af 70'erne¹²⁾ og valgte i den forbindelse at samarbejde tæt med et fremmed efterretningsvæsen. Navnet er ikke nævnt i rapporten, men af sammenhængen kan man kun tolke, at det er det israelske efterretningsvæsen Mossad.¹³⁾ En anden kilde til dette samarbejde er den tidligere Mossad agent Ostrovsky.¹⁴⁾ Han fortæller, at samarbejdet mellem PET og Mossad er meget venskabeligt og snævert, og fint beskrives ved, at Mossad kalder PET "lille prut".

Det er almindeligt og legalt, at efterretningstjenester samarbejder. Men PET må ikke hjælpe et fremmed efterretningsvæsen med at operere på dansk grund. Hvis en fremmed efterretningstjeneste ønsker oplysninger om borgere bosat i Danmark, kan de anmode PET om at indlede efterforskning på disse personer.

Det kom frem under retssagen mod Blekingegade-gruppen, at PET havde en Mossad-agent fast tilknyttet til oversættelser af telefonaflytning. Det bliver bekræftet i rapporten¹⁵⁾ og i Ostrovskys bog.¹⁶⁾ Telefonaflytninger af herboende palæstinensere blev foretaget af Mossad og først derefter overgivet til PET i redigeret form. Under retssagen fremlagde politiet en udskrift af en telefonsamtale mellem et PFLP-medlem fra Libanon og et PFLP-medlem i København. Denne udskrift var på engelsk. Politiet forklarede, at originalbåndet (på arabisk) var bortkommet. Det passer med den tidligere Mossad-agent – Ostrovsky – der i sin bog har beskrevet Mossads procedurer. Han fortæller, at Mossad transporterede originalbånd til Israel, hvor de blev

oversat til engelsk, og kun oversættelsen blev returneret. Det norske efterretningsvæsen havde et lignende arrangement med Mossad. I 1991 kunne Harald Stanghelle fra *Aftenposten* afsløre, at det norske efterretningsvæsen benyttede sig af arabisktalende israelere som "tolke under afhøring af palæstinensiske asylansøgere."¹⁷⁾ I Sverige arbejdede den militære efterretningsorganisation Informationsbyrå (IB)¹⁸⁾ ligeledes tæt sammen med Mossad om indsamling af information om palæstinensere og propalæstinensiske aktiviteter i Sverige.

Vi begyndte at interessere os for Mossad i begyndelsen af 1970'erne. Årsagen var, at flere palæstinensere bosiddende i Danmark fortalte, at de var blevet afhørt af Mossad, der spurgte om deres familie og forhold i de besatte områder.¹⁹⁾ I 1972 modtog en palæstinenser i København en brev bombe, der sprang hånden på ham. Andre fik trusselbreve som de mente Mossad var afsender af. Palæstinenserne mente, at dette foregik med PET's accept. Sagen er beskrevet i Kommissionens beretning.²⁰⁾ Ostrovsky skriver hvordan: "Israel modtager et komplet billede af de ca. 500 palæstinensere i Danmark og fuld støtte i koordination af skygninger".²¹⁾

Senere blev vi opmærksomme på, at et våbenproducerende firma beliggende i Ålborg ved navn Wejra var delvist ejet af israelske interesser. Det undrede os, at Israel, der selv havde en stor våbenproduktion, og kan købe de våben, de vil i USA, var interesseret i at eje en dansk våbenproducerende virksomhed. Årsagen kunne kun være, at Danmark skulle bruges som dække for aktiviteter, hvor Israel som oprindelsesland skulle skjules.

Vi fandt ud af, at Wejra i 1980'erne blandt andet solgte våben til Indonesien, der dengang udkæmpede en krig i Øst Ti-

mor. Herudover solgte de også våben til Indien og nogle sydamerikanske lande. Senere er det kommet frem, at Israel gennem Wejra solgte våben for ikke mindre end fire milliarder kr. til Iran.²²⁾ Et forhold der er klart ulovligt ifølge dansk lov. Danske firmaer eller firmaer bosat i Danmark må ikke handle våben med krigsførende nationer. Årsagen til at Uggi Mersholm, direktør for Wejra, optrådte som dødens købmand, var, som han udtalte i et interview:

"Jeg mente dengang ligesom mine israelske samarbejdspartnere, at det var en væsentlig indirekte hjælp til israelerne at holde gang i krigen mellem det dengang militært overlegne Irak og det svagere iranske præstestyre. Ud fra devisen om, at min fjendes fjende er min ven... Hvis to rockerbander vil udslutte hinanden, så fint nok med mig, hvis vi bare kan undgå at uskyldige, i dette tilfælde israelere, lider skade".²³⁾

Krigen mellem Irak og Iran kostede mellem 1980 og 1987 omkring en halv million dræbte og op mod en million sårede.

Det er tydeligt, at de afhørte PET-folk i kommissionens beretning søger at nedtone det venskabelige forhold til Mossad.²⁴⁾ Ostrovsky fortæller en anden historie og kan sætte navn på PET-folk, der deltog i seminarer om terrorisme i Israel.

Det kunne have været interessant, hvis PET-Kommissionens var gået mere i dybden med PET's relationer til Mossad under Den kolde Krig. Det ville ikke kun have historisk interesse, men har betydning for nutiden, og er måske netop derfor ikke behandlet.

Hvordan kunne man have en agent ansat, der havde sin loyalitet i en anden stat? Hvad vidste PET om Mossads aktiviteter i Danmark i forhold til det palæstinensiske miljø? I 1993 blev det f.eks. afslø-

ret, at Mossad aflyttede Ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen, som Mossad mente lå inde med oplysninger om palæstinensere, der opholdt sig illegalt i Danmark.²⁵⁾ Denne episode er slet ikke nævnt i rapporten.

Det må da også have undret PET, at Israel ville kontrollere en dansk våbenfabrik. Allerede i slutningen af 70'erne var politiets afdeling for økonomisk kriminalitet opmærksomme på Wejra.²⁶⁾ Af dokumenterne fremgår det, at det israelske firma Salgad i adskillige tilfælde har benyttet Wejra som angivelig producent for israelsk fremstillede våben. Ikke mindst efter at Salgad blev overtaget af den israelske industrikoncern KOOR, kunne et *Made in Denmark*-stempel lette vejen for en eksport af israelske våben. I forvejen blev omkring 80 procent af Wejras produktion eksporteret bl.a. til Chile under militærdiktaturet og til Franco-Spanien.²⁷⁾

Wejra blev solgt til det israelske firma af Johan Schrøder, den senere direktør for Dansk Industri. Schrøder blev ved et tilfælde aflyttet af PET, og i en telefonsamtale fortalte Schrøder, at han og de andre aktionærer ville sælge Wejra via en dansk stråmand til en udenlandsk våbenhandler, Shlomo Zabłudowicz, fra det israelske våbenagentur Salgad. Israelerne var interesseret i at erhverve den danske fabrik, bl.a. fordi den kunne bruges som dækvirksomhed for eksport til lande, hvor israelsk producerede våben ikke er velsete. Og stråmanden var nødvendig, fordi det ifølge dagældende lov var ulovligt for udlændinge at eje våbenfabrikker i Danmark.²⁸⁾

Det førte senere til en retssag. Den 12. marts 1980 blev Schrøder og en anden aktionær i Wejra fundet skyldige i overtrædelse af våbenloven, og straffen blev otte måneders betinget fængsel. Desuden fik de hver en bøde på 200.000 kr. foruden

konfiskation af henholdsvis 42.000 og 72.000 kr. Både retsmøderne i Frederiksberg Birkerets 1. afdeling samt dommen har været mørklagt, "bl.a. under hensyn til statens forhold til fremmede magter", som det hedder i en retsafgørelse fra 1984. Det mærkelige er, at retssagen ikke fik konsekvenser for Wejras aktiviteter. De fortsatte som før under israelsk ledelse. Bl.a. med salg til Iran. Wejras direktør Uggi Mersholm havde sin gang på den iranske ambassade og havde besøg fra Iran på fabrikken i Ålborg. Han udtalte i et interview med Jyllands-Posten, at han mente, at både PET og CIA var bekendt med våbenhandlen.²⁹⁾

I april 2007 stillede folketingsmedlem Bjarne Lausten fra Socialdemokratiet et spørgsmål til Justitsministeriet om Wejras våbenhandel med Iran. Efter Ministeriets opfattelse er alt gået efter bogen. Man kunne dog ikke nøjere oplyse om de tilladelser, der er blevet givet, da papirerne er blevet destrueret.³⁰⁾

Generalløjtnant Henrik H. Ekmann, der udførte kontrolbesøgene i Wejra for Forsvarsministeriet har en anden holdning. Han siger om våbenhandlerne med Iran: "*Var vi stødt på noget af den slags, var der øjeblikkeligt blevet grebet ind og virksomheden var blevet lukket.*"³¹⁾

Hele denne sag er ikke nævnt i PET kommissionens beretning. Lukkede man blot øjnene for Wejras våbenhandel, eller var transaktionerne godkendt politisk? Var valget af Mossad som nær samarbejdspartner et rygmarvs valg eller en del af dansk Mellemøstpolitik under den kolde krig? Det kunne have været interessante elementer i beretningen, ikke mindst fremad rettet.

EFTERRETNINGSVÆSNERS NATUR

Den danske PET-rapport minder slående om den norske Lund-rapport³²⁾ og hvad vi kender til vestlige efterretningsvæsners arbejde bla. i Sverige, Italien, England og USA. Fjendebillederne er de samme, registreringsmønstret er det samme.

Efterretningsvæsnet er en central del af statsmagten sat i verden til at beskytte den herskende orden. Opgaver og metoder tilsiger, at de har en tendens til at blive en stat i staten, der bøjer reglerne for sagens skyld. Rekruttering til arbejdet vil tiltrække bestemte typer med trang til spænding, livlig fantasi og med ensartet fjendebillede. Nogle har været rene antikommunistiske korsriddere, som f.eks. PET-chefen Arne Nielsen, der på trods af loven og demokratiet har villet forsvare samfundet mod kommunismen. Konspiratorisk tankegang har været mere fremherskende end stringent politisk analyse. Hemmelighed, aflytning, skygning og samarbejde med fremmede magter – alt dette fører til lukkethed. Efterretningsvæsner er vanskelige at holde under demokratisk kontrol. Det viser al erfaring.

Rapporterne kan derfor ikke overraske mig eller forarge mig. Hvilket også ville være paradoksalt, efter som efterretningsvæsnet netop er sat i verden for at holde øje med folk som mig. Heller ikke for marxister med "rent mel i posen" er der noget chokerende i forhold til statens rolle og funktion. Ja, selv som almindelig politisk interesseret har jeg svært ved at se overraskelser. Erfaringen med efterretningsvæsners adfærd er de samme verden over. Et demokratisk efterretningsvæsnet er i sig selv en modsigelse.

Jeg nærer således heller ikke de store illusioner om effekten af rapporten for fremtidens efterretningsvæsen. Beslutningen

om at se PET efter i sømmene blev taget i 1999 i åndehullet mellem Berlinmurens fald i 1989 og "Krigen mod Terror", som blev indledt efter 9.11. 2001. I disse 10 år var der en intention om at demokratisere Efterretningstjenesten på venstresiden i Folketinget. De Konservative, Venstre og Dansk Folkeparti stemte imod loven i 1999 om at gennemføre undersøgelsen. Siden har dette åndehul med "Krigen mod terror" lukket sig. Samtidig med udarbejdelsen af kommissionsrapporten har politikerne haft travlt med at vedtage anti-terrorpakker. Som blandt andet giver ret til at monitorere al elektronisk kommunikation, lettere adgang til aflytning og ransagning, kontrol med pengeoverførsler, kriminalisere støtte til befrielsesbevægelser som man definerer som terrororganisationer osv.³³⁾ Efterretningstjenesterne har fået tilført en lind strøm af midler, materiel og personale siden 2001. Der er givet merbevillinger direkte til PET på ca. 250 millioner for at sikre, at der er den viden og de hænder, der skal til for at gennemføre den overvågning loven nu hjemler. I dag arbejder der ca. 700 personer i PET ifølge dets hjemmeside³⁴⁾.

Set i dette lys er PET-kommissionens undersøgelse af de politiske registreringer kun af historisk interesse. De seneste otte års politiske udvikling har overhalet den oprindelige tanke med kommissionen. Den registrering, der foregår i dag overskrider langt de politiske registreringer fra tidligere tider. Overvågningen er blevet gjort lovlig og uproblematisk at gennemføre.

NOTER:

1. Rapporten kan læses på: <http://www.petkommissionen.dk/>
2. På hjemmesiden ligger der en lang række artikler og dokumenter om Blekingegadegruppen.
3. Se f.eks. H. David-Nielsen: En højere sags tjeneste

- te, Politikens Forlag 2008 side 181. Eller Kasper Nergaard sagen.
4. Afsnittet om det danske efterretningsvæsen og Gestapo findes i bind 6. Side 110.
 5. I påsken 1948 opstod der et rygte i medier og politiske kredse om at en sovjetisk invasion af Danmark kombineret med et kup fra DKP var nært forestående. Der var ikke nogen konkret substans i rygterne andet end den generelle spændte situation i Europa. Men krisen fik betydning for, at Danmark i 1949 tilsluttede sig Nato.
 6. Se for eksempel Bind 5 i rapporten om Stay behind og Firmaet samt samarbejdet med Hans Hetler.
 7. Registreringerne hos PET er beskrevet i bind 3 i Kommissionens beretning.
 8. PET Kommissionens beretning, bind 9 side: 143-165 og 243-328.
 9. PET-Rapporten bind 9 side 147-51.
 10. DSB-sagen beskrives i bind 12 s. 71.
 11. Manifest Kommunistisk Arbejdsgruppe: Imperialismen i dag, kapitel VI, Hvad kan kommunister i de imperialistiske lande gøre. Kapitlet findes online på www.snylterstaten.dk
 12. Bind 9 side 246-264.
 13. Bind 9 side 257-258.
 14. *Ostrovsky & Hoy: By Way of Deception*. St Martins Press. New York 1990. Kapitel 12 side 230-45.
 15. Bind 9 side 257, 262.
 16. *Ostrovsky & Hoy* side 232.
 17. Demos Nyhedsbrev juli 2009 side 11. Der har desuden været mistanke om, at det norske militære efterretningsvæsen bistod Mossad i forbindelse med mordet på Boushiki (i den tro han var "Sorte Septembers" leder) i Lillehammer i 1973 (Tinnin og Dag Christensen: Den 13. terrorist Schönberg 1977).
 18. Det var IB som Jan Guillou afslørede i 1973. I september 2009 udgav Gunnar Ekberg bogen "De ska ju ändå dö" (Fischer forlag 2009) som omhandler hans år som IB og Mossad agent.
 19. Jørgensen: Man skal ikke kaste med sten. Weekendavisen nr. 48. 2. december 1994. Findes på www.snylterstaten.dk
 20. Bind 9 side 248.
 21. Ostrovsky og Hoy side 232.
 22. Stenstrup: Made in Israel/Danmark, *Jyllands-Posten* 4. februar 2007.
 23. *Jyllands-Posten* 4. februar 2007.
 24. Bind 9 side 257-8.
 25. Ekstra Bladet den 2.12. 1993. side 8-9, BT. den 11.10.1994. s.6.
 26. Det fremgår af Rigsarkivets sag nr. 257/1976 fra Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet.
 27. *Information* 23.10 2007.
 28. *Information* 23.10 2007.
 29. *Jyllands-Posten*, 4.2.2007.
 30. Justitsministeriet Spørgsmål nr. S 2606 af den 5.2. 2007.
 31. *Jyllands-Posten* 4.2. 2007 Forsiden.
 32. Lund-kommissionens rapport viste de norske hemmelige tjenester under den kolde krig foretog ulovlig overvågning og registrering af medlemmer af Norges Kommunistiske Parti, Socialistisk Folkeparti, Arbejdernes Kommunistparti og Socialistisk Venstreparti, samt organisationer som man antog var tæt på disse partier – f. eks Nej til Atomvåben, Sambandet Norge-Sovjetunionen, Palestinakomiteen, Kvinnefronten og Solidaritetskomiteen for Vietnam.
 33. "Det danske samfunds indsats og beredskab mod terror" findes på: <http://www.stm.dk/publikationer/terror/index.htm>
 34. www.pet.dk

Børn 2/3 2005